

Przeciwdziałanie i ujawnianie uzasadnionych przypadków nadużyć przez uczestników obrotu na rynkach prowadzonych przez TGE S.A

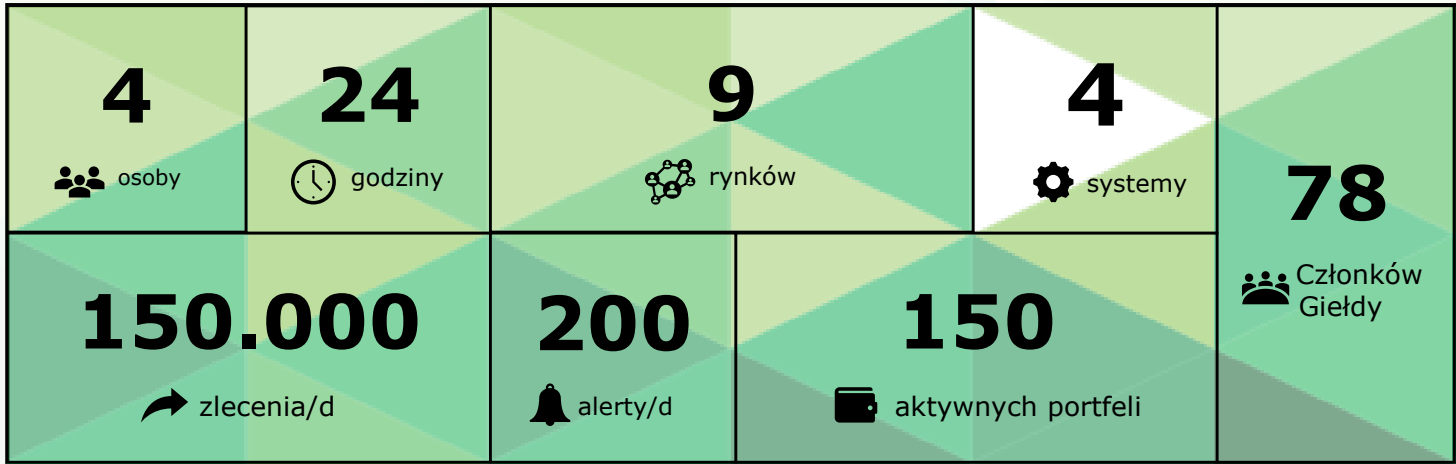
Biuro Nadzoru Rynku

Agenda

- Podstawy prawne do prowadzenia nadzoru obrotu giełdowego
- Cel i zakres prowadzenia nadzoru obrotu giełdowego
- Podstawowe pojęcia
- Typy nadużyć na rynku giełdowym
- Definicje manipulacji lub próby manipulacji w obowiązujących regulacjach
- Wybrane przykłady praktyk manipulacyjnych na rynku
- Wybrane okoliczności wskazujące na potencjalne zachowanie manipulacyjne
- Wybrane sygnały rynkowe świadczące o manipulacji lub próbie manipulacji
- Obowiązki uczestników obrotu giełdowego
- Niedozwolone działania uczestników obrotu
- Organizacja procesu nadzoru
- Wybrane sankcje za nadużycia rynkowe dla uczestników obrotu
- Podsumowanie

Rola i znaczenie Biura Nadzoru Rynku w strukturze TGE S.A.

Struktura:

Rada Nadzorcza

Zarząd

BNR

Pion Operacyjny

Pion Prawny

...

Transparentność

Niezależność

Narzędzia

Dane

Regulacje ogólne:

- Ustawa o Giełdach Towarowych
- Ustawa o obrocie Instrumentami Finansowymi (UOOIF)
- MiFiD II – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady
- Rozporządzenie w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii (REMIT)
- Ustawa Prawo energetyczne (UPE)
- MAR – Rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku
- Wytyczne ACER – Wytyczne w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii

Regulacje wewnętrzne Giełdy:

- Regulamin obrotu Rynku Towarów Giełdowych
- Regulamin obrotu Rynku Instrumentów Finansowych
- Regulamin obrotu Zorganizowanej Platformy Obrotu
- Procedura przeciwdziałania i ujawniania uzasadnionych przypadków podejrzenia wystąpienia nadużyć na rynku towarów giełdowych i rynku instrumentów finansowych
- Szczegółowe zasady nadzoru
- Szczegółowe zasady kontroli

Cel i zakres prowadzenia nadzoru obrotu giełdowego

- Celem nadzoru obrotu giełdowego jest ochrona przejrzystości i integralności rynku, zapobieganie naruszeniom istotnych interesów uczestników obrotu poprzez monitorowanie ich działalności oraz zapewnienie zaufania do rynku giełdowego;
- Zakres podmiotowy prowadzonego nadzoru obejmuje działania uczestników obrotu/ryнку tj.: Członków Giełdy i Członków OTF oraz ich Klientów (w przypadku działania w imieniu i na zlecenie Klientów);
- Zakres przedmiotowy prowadzonego nadzoru obejmuje obrót hurtowy produktami energetycznymi, instrumentami towarowymi, instrumentami finansowymi prowadzony na wszystkich rynkach organizowanych przez Giełdę.

- **Tajemnica zawodowa** - informacja uzyskana w związku z czynnościami służbowymi, zatrudnieniem, dotycząca giełdowego obrotu towarami giełdowymi/ instrumentami finansowymi lub czynności wynikających z uczestnictwa w tym obrocie, jeżeli nieuprawnione ujawnienie takiej informacji mogłoby narazić na prawnie chroniony interes osoby fizycznej lub prawnej, jednostki organizacyjnej, której ta informacja dotyczy, a w szczególności informację zawierającą: dane osobowe klienta, inwestora, strony umowy, czynności lub transakcji, treść umowy i przedmiot czynności lub transakcji, dane o sytuacji majątkowej osób, o których mowa w lit. a, w tym oznaczenie rachunku lub rejestru towarów giełdowych lub rachunku pieniężnego oraz stany tych rachunków;
- **Informacja wewnętrzna/poufna** - oznacza informację o szczególnym charakterze, która nie została podana do publicznej wiadomości, która dotyczy – bezpośrednio lub pośrednio – jednego lub większej liczby produktów energetycznych sprzedawanych w obrocie hurtowym i która, jeżeli zostałaby podana do wiadomości publicznej, mogłaby znacząco wpłynąć na ceny tych produktów energetycznych sprzedawanych w obrocie hurtowym;
- **Manipulacja bezpośrednia** – oznacza zawieranie jakiejkolwiek transakcji lub składanie jakiegokolwiek zlecenia, które generują lub mogłyby generować fałszywe lub wprowadzające w błąd sygnały dotyczące podaży produktów energetycznych sprzedawanych w obrocie hurtowym lub instrumentów finansowych, popytu, podaży na takie produkty/instrumenty lub ich ceny;
- **Manipulacja pośrednia** - rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji za pośrednictwem mediów w celu wpłynięcia na cenę instrumentu towarowego/finansowego, w korzystnym dla siebie kierunku;
- **Insider trading** – nieuprawnione wykorzystanie informacji wewnętrznej/poufnej w obrocie giełdowym, rekomendowanie zaleceń, nakłanianie innych do podejmowania działań.

- **Typy nadużyć na rynku giełdowym związane z informacjami poufnymi:**
 - 1) Nieuprawnione wykorzystywanie informacji poufnych;
 - 2) Nieprawidłowe ujawnienie informacji poufnej;
 - 3) Rekomendowanie zaleceń, nakłanianie innych osób do podejmowania działań.

- **Typy nadużyć na rynku giełdowym stanowiące manipulację lub próbę manipulacji:**
 - 1) Realizacja fałszywych/wprowadzających w błąd transakcji;
 - 2) Pozycjonowanie ceny/kursu;
 - 3) Realizacja transakcji z użyciem fikcyjnego mechanizmu/podstępu;
 - 4) Rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji.

Zawieranie transakcji wprowadzających w błąd:

WASH TRADES/SALES (sztuczny obrót) - przeprowadzanie szeregu transakcji kupna lub sprzedaży instrumentu, przy czym nie następuje zmiana stanu posiadania określonego inwestora/grupy inwestorów oraz zmiana poziomu ryzyka rynkowego (nietypowe powtarzanie transakcji w nielicznej grupie uczestników przez pewien okres czasu).

IMPROPER MATCHED ORDERS (niewłaściwe dopasowanie zleceń)- transakcje przeprowadzane w wyniku zleceń kupna i sprzedaży składanych w zbliżonym czasie, z tym podobnym limitem cenowym i wolumenem, przez różne, ale działające w porozumieniu osoby.

Utrzymywanie ceny na sztucznym poziomie:

MARKING THE CLOSE - składanie zleceń lub kupowanie/sprzedawanie instrumentów na zakończeniu notowań, w celu ustalenia ceny rozliczeniowej.

ABUSIVE SQUEEZE - wykorzystywanie posiadania dominującego udziału w podaży lub popycie na dany instrument, bądź wpływu na mechanizm dostarczenia instrumentów / towarów, w celu wpływu na cenę po której inni uczestnicy rynku muszą dostarczyć, przyjąć lub odłożyć dostawę instrumentu.

Tworzenie fałszywego sygnału cenowego:

PUMP AND DUMP (zawyżanie ceny instrumentu przeznaczonego do sprzedaży) - zajęcie długiej pozycji na instrumencie, a następnie nabywanie i/lub rozpowszechnianie nierzetelnych, pozytywnych informacji dotyczących tego instrumentu w celu sprzedaży instrumentu na korzystnych warunkach.

TRASH AND CASH (zaniżanie ceny instrumentu przeznaczonego do kupna)- przeciwieństwo Pump and Dump; zajęcie krótkiej pozycji, dalsza sprzedaż aktywów i/lub rozpowszechnianie nierzetelnych, negatywnych informacji w celu odkupienia instrumentu po niższej cenie.

Transakcje z wykorzystaniem informacji poufnej:

Front running: wykorzystywanie przez maklera informacji o zleceniach klientów dla działania na własny rachunek.

Wybrane okoliczności wskazujące na potencjalne zachowania manipulacyjne

- Nietypowa koncentracja transakcji i/lub zleceń obrotu instrumentem z jednym uczestnikiem obrotu lub między określonymi uczestnikami obrotu;
- Nietypowe powtarzanie transakcji w nielicznej grupie uczestników przez pewien okres czasu;
- Znaczny udział złożonych zleceń lub zawieranych transakcji w dziennym wolumenie obrotu danym instrumentem jeżeli czynności te prowadzą do istotnej zmiany cen;
- Zawierane transakcje nie prowadzą do zmiany rzeczywistych beneficjentów instrumentu;
- Zakres, w jakim składane zlecenia lub zawierane transakcje obejmują odwrócenie pozycji w krótkim okresie i reprezentują istotną część dziennych transakcji;
- Zakres, w jakim zlecenia są składane lub zawierane są transakcje w czasie lub około czasu, w którym ustalane są ceny odniesienia, kursy rozliczeniowe;
- Składanie zleceń, które zmieniają istotnie układ arkusza zleceń w zakresie ceny i wolumenu, które zostają usunięte przed ich wykonaniem;
- Zlecenia są składane lub są zawierane transakcje przed lub po rozpowszechnieniu informacji fałszywych lub wprowadzających w błąd.

Wybrane sygnały rynkowe świadczące o manipulacji lub próbie manipulacji

- Nagły wzrost kursów zawieranych transakcji na danym instrumencie;
- Istotna zmiana kursów następujących po sobie transakcji w określonym przedziale czasu;
- Gwałtowny wzrost wolumenu obrotu w trakcie sesji na danym instrumencie;
- Przekroczenie wyznaczonego progu obrotu dla wybranego instrumentu w trakcie sesji;
- Przekroczenie udziału uczestnika obrotu w wolumenie obrotu na danym instrumencie;
- Przekroczenie historycznego progu obrotu dla danego instrumentu;
- Przekroczenie liczby zleceń wprowadzonych do arkusza na danym instrumencie;
- Przekroczenie udziału uczestnika obrotu w liczbie wprowadzonych zleceń w trakcie sesji na danym instrumencie;
- Przekroczenie progu wartości obrotu na danym instrumencie w trakcie sesji;
- Transakcje, które skutkują lub jest prawdopodobne, że będą skutkować utrzymaniem ceny bazowego instrumentu finansowego na korzystnym dla danego uczestnika obrotu poziomie.

Obowiązki uczestników obrotu giełdowego

- Prowadzenie swojej działalności zgodnie z przyjętymi praktykami rynkowymi, przepisami obowiązującymi na giełdzie oraz zasadami staranności, lojalności i bezstronności wobec uczestników obrotu giełdowego, a także z zachowaniem zasad bezpieczeństwa obrotu;
- Wdrożenie przed dopuszczeniem do działania procedur ochrony informacji poufnych i tajemnicy związanych z transakcjami giełdowymi oraz zapewnienie ich przestrzegania;
- Wdrożenie przed dopuszczeniem do działania na giełdzie zasad nabywania i zbywania towarów giełdowych notowanych na giełdzie przez członków swoich władz lub pracowników, których zakres obowiązków obejmuje czynności związane z obrotem na giełdzie oraz zapewnienie przestrzegania tych zasad;
- Stosowanie środków organizacyjnych i technicznych służących kontroli wielkości i poprawności zleceń składanych na giełdzie;
- Badanie zleceń oraz zawieranych przez siebie transakcji pod kątem możliwości dokonania manipulacji kursem towaru giełdowego lub instrumentu finansowego danego rodzaju, oraz podjęcia niezbędnych działań przeciwdziałających zdarzeniom mogącym stanowić manipulację lub nieuprawnione wykorzystanie informacji wewnętrznych/poufnych;
- Współpraca w trakcie wszczętego przez BNR postępowania wyjaśniającego lub przeprowadzania kontroli i przekazywaniu wszelkich informacji i dokumentów istotnych dla wyjaśnienia okoliczności podejrzanego zdarzenia lub istniejącego stanu faktycznego.

- Zabronione jest działanie mające na celu sztuczne podwyższanie lub obniżanie ceny towarów giełdowych/instrumentów finansowych w jakikolwiek sposób, w szczególności poprzez rozpowszechnianie lub przyczynianie się do rozpowszechniania pogłosek lub nieprawdziwych informacji mogących mieć wpływ na transakcje giełdowe lub cenę towarów giełdowych lub cenę instrumentów finansowych. W szczególności zabronione jest dokonywanie czynności stanowiących manipulację w rozumieniu przepisów REMIT lub MAR;
- Członek Giełdy/OTF zobowiązany jest powstrzymać się od obrotu bezpośrednio lub pośrednio towarami giełdowymi lub instrumentami finansowymi w przypadku posiadania poufnych informacji mających wpływ na kształtowanie się kursów na giełdzie. W szczególności, Członek Giełdy/OTF nie może wykorzystywać lub ujawniać informacji poufnych dotyczących towarów giełdowych lub instrumentów finansowych w rozumieniu przepisów REMIT lub MAR;
- Członek Giełdy/OTF lub jego klient posiadający informację poufną dotyczącą towaru giełdowego lub instrumentu finansowego lub będącego instrumentem bazowym towaru, które są w obrocie giełdowym nie może:
 - a) wykorzystywać takiej informacji,
 - b) ujawniać takiej informacji,
 - c) zlecać innej osobie, w oparciu o informację poufną, nabycie lub zbycie instrumentów finansowych/towarów giełdowych, udzielać rekomendacji lub nakłaniać inną osobę, w oparciu o informację poufną, do nabycia lub zbycia takich instrumentów finansowych lub towarów giełdowych.

- **Podstawa do prowadzenia nadzoru** – Regulacje wewnętrzne: Giełda prowadzi nadzór nad przestrzeganiem przez Członków Giełdy/ OTF zasad uczciwego obrotu... Zarząd Giełdy określa Szczegółowe zasady nadzoru rynku, wskazując zasady identyfikacji oraz zapobiegania działaniom mającym na celu manipulację i wykorzystanie informacji poufnej, zakres nadzoru, jednostkę organizacyjną Giełdy odpowiedzialną za nadzór rynku oraz uprawnienia jej przysługujące w tym zakresie;
- **Biuro Nadzoru Rynku** prowadzi bieżący nadzór nad rynkiem giełdowym w celu identyfikacji zdarzeń mających znamiona nadużyć tj. naruszenia zakazu manipulacji, próby manipulacji lub wykorzystania informacji poufnej, analizuje wszystkie okoliczności i sygnały wskazujące na nietypowe zachowania uczestników rynku w postaci alertów cenowych, wolumenowych, ilości zleceń, wartości obrotu oraz wykorzystanie niedozwolonych praktyk manipulacyjnych;
- **Biuro Nadzoru Rynku** w procesie nadzoru wykorzystuje nadane uprawnienia w postaci przeprowadzania postępowań wyjaśniających oraz kontroli okresowych i doraźnych, wykorzystując - w stosunku do specyfiki rynku i jego wielkości – odpowiednie systemy informatyczne, które wraz bazami danych Giełdy oraz publicznie dostępnymi informacjami umożliwiają wykonywanie nadzoru w sposób efektywny i kompleksowy;
- W ramach przeprowadzanych kontroli w siedzibie Członków Giełdy/OTF, **Biuro Nadzoru Rynku** przeprowadza weryfikację dokumentacji dotyczącej działalności uczestnika obrotu, ewentualnego stosowania w obrocie giełdowym działań manipulacyjnych, wykorzystywania informacji poufnych oraz naruszeń przepisów obowiązujących na rynku, a o stwierdzonych uchybieniach niezwłocznie powiadamia odpowiedni organ nadzoru;
- **Biuro Nadzoru Rynku** uczestniczy w całym procesie potwierdzenia wystąpienia nadużycia na rynku, rozłożonym w czasie i składającym się z wielu etapów, zaczynając od przeprowadzenia własnych analiz i w przypadku uzasadnionego podejrzenia o wystąpieniu nadużycia w obrocie giełdowym, przygotowania i przekazania powiadomienia do organów nadzorczych, które posiadając uprawnienia dochodzeniowe mogą przeprowadzić na podstawie przepisów prawa postępowanie przygotowawcze przed złożeniem do prokuratury zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, kończąc na wyroku sądowym.

➤ Wynikające z regulacji Giełdy:

- ◆ Wystosowanie ostrzeżenia;
- ◆ Nałożenie regulaminowej kary pieniężnej do kwoty 100 tysięcy PLN;
- ◆ Zawieszenie działalności Członka Giełdy/OTF i uchylenie decyzji o dopuszczeniu do działania na Giełdzie.

➤ Wynikające z przepisów prawa:

- ◆ **UOOIF - Art. 183. ust. 1. :** Kto wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia MAR, dokonuje manipulacji, o której mowa w art. 12 tego rozporządzenia, podlega grzywnie do 5 000 000 zł albo karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, albo obu tym karom łącznie. **ust.2.** Kto wchodzi w porozumienie z inną osobą mającą na celu manipulację, o której mowa w art. 12 rozporządzenia MAR, podlega grzywnie do 2 000 000 zł.
- ◆ **UPE : Art. 57a. Ust. 1.:** Kto dokonuje manipulacji na rynku, podlega grzywnie do 2500 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. **ust. 2.** Kto wchodzi w porozumienie z inną osobą mającą na celu manipulację na rynku, podlega grzywnie do 1000 stawek dziennych.

- Giełda jako “osoba zawodowo pośrednicząca” w zawieraniu transakcji, dokłada należytych starań, aby uczestnicy obrotu mogli mieć zaufanie do integralności i transparentności organizowanych rynków, a ceny ustalane w hurtowym obrocie instrumentami towarowymi/finansowymi odzwierciedlały uczciwą i konkurencyjną grę rynkową popytu i podaży, oraz aby z nadużyć na rynku nie można było czerpać korzyści;
- Giełda tworzy i utrzymuje skuteczne mechanizmy i procedury służące identyfikacji przypadków naruszania zakazu wykorzystywania informacji wewnętrznych/poufnych oraz zakazu manipulacji w obrocie giełdowym;
- Ścisła współpraca Giełdy z jego uczestnikami oraz organami nadzoru znacznie zwiększa prawdopodobieństwo zapewnienia warunków do uczciwej konkurencji na rynku i wyeliminowanie działań niepożądanych;
- W 2018 r. do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki wpłynęło 6 powiadomień o próbie manipulacji lub manipulacji na hurtowym rynku energii i w wyniku przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego – w dwóch przypadkach – zostało przesłane do prokuratury zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa;
- Dla skutecznego monitorowania obrotu, w celu wykrywania nadużyć rynkowych i im zapobiegania niezbędny jest udział wszystkich uczestników rynku giełdowego, dlatego wszelkie informacje o zdarzeniach mających znamiona nadużycia prosimy kierować na adres e-mail: bnr@tge.pl

- ◆ Ustawa o Giełdach Towarowych - Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 622, z późn. zm.) wraz z przepisami przejściowymi odnoszącymi się do zmian w tej ustawie;
- ◆ UOOIF - Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2017 r., poz. 1768, z późn. zm.) wraz z przepisami przejściowymi odnoszącymi się do zmian w tej ustawie;
- ◆ MIFID II - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE r. (Dz. Urz. UE L 173 z 12.6.2014) oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 173 z 12.6.2014);
- ◆ REMIT- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1227/2011 z dnia 25 października 2011r. w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii;
- ◆ UPE - Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2018 r., poz. 755, z późn. zm.);
- ◆ MAR – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku oraz uchylające dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE;
- ◆ Wytyczne ACER – Wytyczne Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki do Rozporządzenia Nr 1227/2011 z dnia 25/10/2011 w sprawie integralności i przejrzystości hurtowego rynku energii.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Biuro Nadzoru Rynku

bnr@tge.pl

